

05

A

666

I

D

CUM DEO!

Disputatio Philosophica

Ex

Theologia Naturali,

DE

DECRETIS DIVINIS,

Quæ

SUB PRÆSIDIO

DN. CHRISTIANI DONATI,

*Logicæ ac Metaphysicæ Professoris Publici
Extraordinarii,*

*Fautoris atque Præceptoris sui plurimum honorandi,
ad ventilandum proponitur*

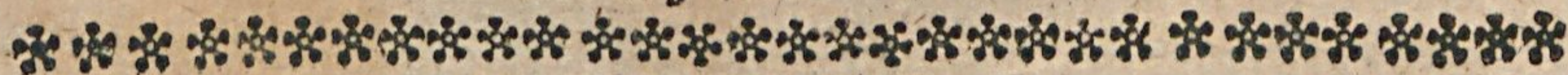
ab

A. R.

JOHANNE SCHARS, Stadenſi,

In Auditorio Majori

ad d. XVI. Julii horis antemerid.

WITTEMBERGÆ,

Ex Officina Typographica JOHANNIS HAKEN.

M. DC. LXXIII.

*Feuerl
M.*

05 A 666

PROOEMIUM.

Triplicem dari modum cognoscendi DEUM, omnem extra aleam penes doctos positum est. Nā cognoscitur Deus vel per naturam, vel per creaturam, vel per Scripturam. Hinc triplex nostrā in mente Dei cognitio oritur. Prima, quæ nobis congenita est, & quā primū ratio se exserit, forās actu sese prodit, γνῶσις ἐμφυτὴ & dicitur, seu connata cognitio. Secunda verò, quæ ex creaturarum inspectione oritur, & qua ex effectis causam per discursum cognoscimus, γνῶσις ἐπίκτητὴ & , vel cognitio acquisita appellatur. Tertia demum, quæ unico isto principio, θεὸς αὐτὸς ἐφα, nititur, & per solam sacram Scripturam obtinetur, venit nomine τῆς γνῶσεως θεοδότης aut cognitionis à Deo profectæ, & in S. Scriptura revelatæ. De hoc posteriori modo cognoscendi Deum agit Theologia, duas verò priores species etiam evolvit Philosophia. Hæc enim, si maneat intra suos terminos, est veritas Dei, & multam in Ecclesia causatur utilitatem. Equidem, quamvis non gignat cognitionem salutarem, & quæ ad æternam vitam obtinendam sit sufficiens; est tamen τῶν ἀγαθῶν, & ductrix quædam, quæ manu quasi in illam inquirendam nos ulterius deducit. Hinc D. Pappus in Hist. Eccl. Epitome p. 182. Philosophia, inquit, si quidem finibus ipsa suis contenta sit, & tanquam Hagar ancilla Sara Domine obtemperet, nihil in doctrina Ecclesie turbabit, neq; divinis rebus sese immiscebit, aut ulla hæreticis præbebit subsidia. Igitur Philosophia, cum sobriè, & ad hunc, quem diximus, modum tractatur, non modò contemnenda non est, sed diligenter etiam cognoscenda, utpote, quæ ex aspectabilibus his creaturis ad Dei invisibilis cognitionem aliquo modo nos deducat, ipsasq; hominum actiones, quantum ad hanc quidem civilem vitam pertinet, moderetur. Et hæc tenus D. Pappi verba verissima esse, liquidò patet, quia pleraque attributa divina ex lumine naturali de Deo sunt cognoscibilia, hoc est, per rationem naturalem ad eorum in Deo existentiam deveniri potest. Et huc spectant etiam Decreta divi-

na, quorum naturam & conditionem, in quantum sublimitas eorum permittit, per rationis & intellectus lumen investigabimus. Sed antequam ad ipsam tractationem progrediar, in frontispicio prius monendum duxi, quo ordine presentem materiam gravissimam pertractare constituerim, nè lateat benevolū lectorem, quid hic expectare debeat. Contemplabimur itaq; I. Decretorum divinorum naturam ac quidditatem. II. Illorum qualitatem. Ac III. tandem eorundem varietatem. Hic ordo, hæc methodus erit. Quod ut cedat feliciter, *Juva Jehovah!*

CAPUT I.

De decretorum divinorum natura ac quidditate.

§. I. Initiò supponendum est, dari in Deo Decreta de rebus futuris. Quod ut demonstrem etiam ex ipso naturæ lumine, parū mihi laborandum videtur. Docet id evidenter tam cōstantissima hujus universi ratio. Nulla creatura operari quicquam potest, imò ne ad momentum quidē existere, nisi ita vellet Deus, & nisi cū ad sustentationem, tūm ad operationem creaturæ efficaciter concurreret. Tam caduca sunt omnia atq;ve fragilia, ut omnia intercidere illicò necesse esset, quāprimū Deus voluntatem suam suspenderet. Et duravit tamen nihilominus tanto temporis intervallo usq; huc universa mundi compages, nec quicquam remisit de pristino vigore atq; ordine, quē olim tenuit. Quid igitur aliud inde colligere datur, quā quod benignissimus rerum conditor de tam uniformi mundi conservatione decretum quondam fecerit? Et si aliās viri prudentis est, nil temerè quicquam aut inconsideratè, nil citra animi propositum agere: quidni & Deo, qui ipsa sapientia est, omnesque rerum creatarum virtutes in se continet, conveniens putabimus, disponere prius ac ordinare sapienter, quā eveniant, quæcunq; fieri voluerit? Sed hæc certò sunt, nec uberiores, ut puto, confirmationem desiderant.

§. II. Postquam igitur existentia Decretorum divinorum evicta est, nunc eorum quidditas exponenda erit. Hæc ex nomine

mine primum aliquammodo, post ex definitione ipsa intelligitur
plenius. Quid Decreti vox significet, neminem facile latere ex-
istimo. Notat illa, cum hominibus tribuitur, vel dogma a-
liquod atque placitum, vel quicquid cognitam causam ab eo, qui
sententiam ferendi potestatem habet, pronuntiatur, vel deni-
que, quod post antegressam deliberationem mentis nostrae de
re agenda statuitur. Atque in hoc ultimo significato eam in prae-
senti quoque attendimus, ubi de Deo eandem usurpamus. Ita
verò vicissim dupliciter potest accipi; vel activè, ut actum de-
cernendi significet; vel passivè aut objectivè, ut sententiam de-
cretam notet, quae quasi objectum est illius actus, quò quid de-
cernitur. Non posterior, sed prior acceptio huius loci est. U-
bi tamen observare velim, ab omni imperfectione liberandum
esse hunc terminum; non enim, cum Deo decretum tribuitur,
discursum aut consultationem praecessisse putandum est, sed sim-
plicissimus divinae voluntatis actus innuitur, quò, quid fieri de-
beat, decernitur, ad eum modum, qui operationi Dei imma-
nenti conformis est. Dicitur aliàs Consilium Dei, aut Consili-
um voluntatis divinae: non, ac si Decretum actus intellectus sit,
ad quem aliàs spectat consilium: multò minus, ac si deliberatio
aut inquisitio rei ignotae, quae comitatur humanum consilium, in
Deo locum inveniat, (ita enim rectè Scaliger Exerc. 367. sect. 8.
*Tam est impia vox in divinis, inquit, consilium, quam pluralitas
Deitatis. Non disceptat, non ratiocinatur, non ponit, non colligit,
non cum alio confert, non ab ullo accipit.*) Sed quod Deus non te-
merè & inconsideratè, sed consultò & ordinatè decernat; uti ho-
mines judiciosi atque prudentes haud temerè aliquid secum sta-
tuere dicuntur, dum consilium super re proposita ineunt. Vo-
catur etiam Propositum atque Beneplacitum Dei: quia quod
Deus decernit, aut proponit, ipsi placere oportet, aliàs non fer-
retur in id ipsius voluntas. Quandoque & Sententia appella-
tur; non ut haec vox praecise animi iudicium notat, aut praedi-
ctionem poenarum conditionalem (quo sensu Greg. M. apud
*Meisnerum in Philosoph. Sobr. P. 1. sect. 4. q. 9. ait: Novit Deus ali-
quando mutare sententiam, sed nunquam novit mutare consilium*)
sed ut propositum animi perfectum ex certo consilio profectum

significat. Aliàs idem ac Dispositiō quædam aut Ordinatio rerum futurarum est. In Theologia aliquod Decretum Prædestinatio & Electio dicitur: de quo videantur ipsi Theologi. Sed satis huc usq; de nomine.

§. III. Nunc de re ipsa dispiciendum paulò sollicitius. Variæ hic formantur à Philosophis Decreti descriptiones. Scheiblerus L. 2. *Metaph. c. 3. n. 265. Decretum nihil aliud esse dicit, quàm cognitionem vel intuitum rei faciendæ.* Sed hæc descriptio non satis bona videtur esse: quoniam decretum non actio intellectus, sed voluntatis est. Alii aliter hinc procedere solent, de quo quidem ut prolixè dicam, non attinet. Mihi ita definire Decretum placet. *Decretum est actus divinæ voluntatis internus, quo Deus res possibles ac indefinitas determinavit futuras.* Datur hinc itaque conceptus Decreti tum communis tum proprius. Communis, *actus divinæ voluntatis internus est.* Ubi dum actum voco, aliquid contradistinctum essentiæ & attributis divinis innuo. Non enim Decretum formaliter vel ipsa essentia est, vel attributum ejus, sed quod pro principio sui immediato aliquod attributum agnoscit. Præterea dico: *voluntatis divinæ.* Hæc ipsa enim est immediatum Decreti divini principium. Quo ipso haud obscure Decretum à divina scientia vel intellectione discernitur. Etsi enim Decretum præsupponat rerum intuitum atq; scientiam; non tamen formaliter in ea consistit, sed dicit aliquod ad eandem consequens, & à voluntate per modum appetitionis profectum. Sed cum non omnis actio voluntatis Decretum sit, propterea *internum* addidi: ut significarem, non terminari Decretum immediatè ad aliquid extra Deum positum, sed potius in ipso Deo recipi, & manere quasi intra ipsam Dei substantiam. Ita verò perspicuè ab actionibus Dei transeuntibus distinguitur: cujusmodi sunt Creatio, Conservatio, Concurus atq; Gubernatio. Neq; tñ. putandū, ac si omnis actus voluntatis divinæ immanens Decretū sit. Præterquam n., quod Deus voluntate suâ etiam feratur in seipsum, non tñ. seipsum decernit; haud dubiè etiam res præsentis sua voluntate prosequitur, quas tamen decernere iterum minimè dici poterit. Ut taceam, quod & alii actus voluntatis dentur, v. g. Misericordia, Justitia, Gratia,

tia, Ira, Odium &c., qui tamen ad Decreta haud referri poterunt. Quapropter ut discerneretur Decretum ab his atque cæteris divinis actionibus, addidimus etiam in Decreti descriptione proposita, conceptum aliquem contrahentem, seu proprium.

§. IV. Sed priusquam me ad hunc exponendum conferam, hinc decidenda mihi est aliqua controversia, quam movet circa antecedentem doctrinam nonnulli malè-sani homines. Quæritur scilicet: an, cum Decreta actus voluntatis divinæ vocantur, distincta sint à divina essentia realiter; num verò à parte rei sint idem cum ipso Deo? Communis hinc & apud omnes (paucis solum exceptis, quos infra nominabo) recepta huc usque fuit sententia, quod etsi formaliter & conceptu Decreta ab essentia divina differant, minimè tamen realiter ab eadem distincta sint, d. à parte rei ipsam essentiam Dei dicant, & quidem cum connotatione inclinationis ad res faciendas.

§. V. Quod ne frustrà asseruisse videar, propter adversarios nonnullos mihi probandum incumbet. Primò quidem id ex voluntate Dei constat; quippe de qua constat inter omnes, quod à parte Dei cum essentia divina sit idem, licet à nobis, secundum nostrum concipiendi modum ut distinctum quid ab essentia divina considerari possit. Quæ tamen distinctio, cum rationis saltem, non realis sit, veritatem rei, uti in se est, non evertit. Jam verò cum Decreta divina sint actus voluntatis, actus verò voluntatis in Deo ab ipsa voluntate non differant, sed sint ipsa potius voluntas saltem inadæquatè concepta; satis perspicuum est, Decreta divina cum essentia Dei esse planè idem, & sic ipsissimum Deum.

§. VI. Secundò. Decreta divina cum *res* esse Dei idem esse probo exinde, quia si Decreta divina distinctum quid essent ab essentia ipsius Dei, necessum esset, ut distingveretur vel secundum rem, vel secundum rationem. Si hoc; concedimus ab essentia divina tali modo distincta esse: verum eo ipso nihil aliud sequitur, quàm quòd Decreta divina, in se non distincta, nostro ab intellectu ut distincta concipiantur, à parte Dei autem cū essentia divina maneant nihilominus idem. Quod, cum nihil
absur-

surdi importet, admitti omnino potest & tolerari. Quòd si verò secundum rem Decreta ab essentia divina distincta dicantur, tum illa aut erunt modus, aut accidentia, aut substantia. Si modos dicas, Deus compositus erit ex subjecto & modo: id quod simplicitati ejus perfectissimæ absolutè repugnat & contrariatur. Si accidentia esse asseris, multa alia & infinita ferme sequentur absurda. Nam ut pauca saltem commemorem: (a) Deus hoc modo compositus statueretur ex subjecto & accidente, id quod tamen repugnat maximè absolutissimæ & perfectissimæ ejus simplicitati; quippe, quæ nequaquam admittit duo extrema componentia, actu & ex natura rei distincta. (β) Deus non infinitè & absolutè in genere entium perfectus esset, sed posset adhuc perfici magis ab eo, quod ipsi accederet forinsecus, puta à Decretis divinæ essentia instar accidentium superadditis. Sunt enim accidentia quædam perfectiones accidentales, quæ dum adduntur suo subjecto, cum ante non adfuerint, illud perfectius reddunt. (γ) Nec amplius Deus excluderet omnem defectum & imperfectionem, verum includeret omnem defectum & imperfectionem, verum includeret potius aliquam receptivitatem, & potentiam passivam ad ulteriorem perfectionem admittendam: id quod tamen ipsi, tanquam actui purissimo, repugnare nemo non intelligit. Demum verò si Decreta divina substantias ab essentia Dei diversas affirmaveris, plures substantias ab æterno fuisse, imò plures omnino Deos esse disertè pronuntiabis: id quod non tantum rectæ rationi è diametro contrarium, sed & prorsus impium atque blasphemum est.

§. VII. Tertio. Decreta divina esse ipsam essentiam divinam, ex eo quoque principio probari potest, ac deduci, quod ab ipsis omnia dependeant, ceu à causa prima. Prima autem rerum omnium causa dici nequit aliquid in genere causati à Deo productum. Unde argumentor ita: Quod est rerum omnium causa prima, illud non potest dici in genere causati à Deo productum, & sic per consequens à Deo ex natura rei non distinctum est. Atqui Decreta Dei sunt &c. Ergo. Majoris consequentia liquet, quia prima illa causa tantum Deus est, qui causatum

latum nullo modo dici potest. Unde id, quod hanc notam Dei genuinam habet, quod sit rerum omnium prima causa, verè Deus est, ita ut isthæc nota nulli creaturæ conveniat, sed solius Dei, entis independentis sit nota characteristicæ. Minor etiam suâ luce claret, & facilis probatu est: Quia, quod aliquid futurum, non habet aliunde nisi à Deo, qui id voluerit, atque decreverit.

§. VIII. Quartò. Tandem pro sententia nostra argumentum ab impossibili petimus. Si enim realis distinctio inter Deum ipsum & Decreta ejus daretur, sequeretur, Deum esse Decretorum divinatorum causam, & hæc effectus divinos. At hoc impossibile est. Nam cum illa non possint esse aliquid à Deo productum, ut jam ostendi, neq; ejus effectus dici possunt, quoniam negato actu productionis, quo mediante effectus producitur, atq; efficitur, etiam effectum ipsum negari necessarium est. Et posito, sed nunquam concessio, Decreta divina esse effectus, aut erunt effectus emanativi, aut activi. Si emanativi, non tñ. in Deo darentur accidentia, sed insuper etiam sequeretur, Decreta divina esse dependens quippiam, dependentiâ causalitatis & subjecti. Hæc autem quàm falsa sint, ex antè dictis facile colligitur. Si verò activi: tum sunt vel effectus immanentes, vel transeuntes. Si immanentes, sequitur iterum, quod ab essentia divina, ut à causa se priori, dependeant; & sic Deus ab omni parte non esset beatissimus, neq; in statu optimo. Verum hoc rursus impossibile est, cum hoc sit Deum non esse Deum. Si transitivi dicantur; tum id asseritur, quod non tantum contra hypothesin adversæ partis, sed & ipsam rei veritatē est: quoniam sic Decreta non essent æterna, sed creaturæ in tempore à Deo productæ & creatæ: nam actus seu effectus transitivi Philosophis illi sunt, qui non in illo supposito, à quo oriuntur, recipiuntur, sed ad subjectum diversum transeunt. At reget fortasse hîc quispiam: quod tamen nos Decreta definiamus per actus. Dico igitur breviter; nos actus istos intelligimus, non ut sunt aliquid distinctum ab ipso Deo seu essentiâ Dei, verum ut sunt *ὁ θεός αὐτὸν τὰς*. Quod autem illos, ut distinctum quid ab essentia divina, consideremus, illud fit tantum secundum
B nostrum

• nostrum concipiendi modum, per distinctionem mentalem & verbalem, non realem. Quod quia adversarii non faciunt, sed actus istos Decretorum divinorum ab essentia divina diversos esse volunt, non possunt aliter, quin in illa absurda, antè adducta, prolabantur.

§. IX. Sed cum ea, quam hucusq; tetigimus, controversia præcipuum sit in hac materia difficili, adversarios ipsos aggrediemur, quorum erroribus recensitis objectiones nonnullas perpendemus, & quantum in nobis est, diluemus, quò eò firmitus stet nostra de Decretis divinis sententia. Errant autem hic (α) *Ariani*, qui volitionem divinam à substantia Dei olim distinguebant, uti ex Cypariss. decad. 10. c. 8. *Clotzius in Pneumat. disp. 13. th. 5. p. 715.* recenset. (β) *Crellius*, qui *libr. de Deo c. 32. p. 346.* Decreta Dei esse ipsam essentiam negavit. (γ) *Vorstius*, infelix ille Doctor Belgicus, imprimis hoc nostro tempore turbas dedit. Is enim de novo Arianorum & Socinianorum crabrones dormitantes excitare haud erubuit, dum & ipse volitionem ab essentia Dei diversam esse docuit. *Realis, inquit, distinctio inter Dei essentiam & voluntatem, hoc est inter Deum ipsum volentem, & ipsius actum volendi ad extra manifestè deprehenditur. Hic enim specialis & extrinsecus actus nihil omnino pertinet ad essentiam Dei, cum possit non talis esse, qualis est, imò cum prorsus in Deo possit non esse &c. tr. de Deo p. 341. seqq.* (δ) Tandem & *Schulerus lib. 2. Exerc. Phil. exerc. 17. q. 3. p. 181.* his adstipulari videtur, dum Decretum non nisi ratione & in conceptu nostro differre ab essentia Dei negat, & contra plus, quàm ratione & per mentis operationem, distingvi affirmat.

§. X. Sed videamus, quid objiciant. (1) Urget *Vorstius* Decretorum divinorum contingentiam, taliter inferendo: substantia Dei non est libera, sed necessaria. Decreta Dei sunt actus liberi & non necessarii. Ergo Decreta Dei non sunt ipsa substantia Dei. Verùm responsio facilis est. Nam (α) dupliciter Decreta Dei considerari possunt, vel quoad esse, vel quoad terminari; Priori modo negatur subsumptio: uti enim ipsa essentia divina est necessaria, sic & decreta divina, quippe, quæ à parte Dei aliter esse non poterant, nisi mutabilitatem quandam
aut

aut contingentiam in Deo admittere audeamus; quod certe esset divinæ naturæ summam perfectionem evertere. Posteriori verò modo concedimus decreta illa esse libera, quatenus scilicet illa liberam notant sui determinationem & applicationem ad hoc vel illud objectum. (β) Quamvis Decreta per modum actus intelligantur, non tamen hinc statim sequitur, quod sint propriè dicta actio; cum & alia in Deo dentur, quæ vel per modum potentiarum, vel per modum habituum concipiuntur, nec tamen statim illa potentiæ aut habitus sunt. Frustra ergo collectio petitur ab actibus in rebus creatis, ad actus in rebus increatis, cum longè diversa sit utrobique ratio.

§. XI. Objicit (2) Vorstius varietatem Decretorum divinorum; inde enim putat evinci posse, quòd illa non sint idè cum essentia divina, sive substantia Dei, quippe, quæ unica sit, & simplicissima; Verùm impingit iterum eundem in lapidem Vorstius, quo antè offendebatur. Si quidem Decreta divina relativè considerentur, respectu scilicet termini, sive objecti, tum multiplicia illa esse concedimus. Si verò considerentur ut actus voluntatis divinæ, & absolutè citra respectum ad terminum, negamus varia esse Decreta divina, cum unum sint cum essentia Dei, quia uno & simplici actu Deus decernit omnia citra mutabilitatem voluntatis suæ. Sic non est alius actus, quo olim decrevit creare mundum, & alius, quo decrevit eum rursus aliquando destruere. Quapropter Decreta Dei, quæ sunt à parte Dei decernens voluntas, non erunt varia aut multiplicia, nisi denominativè, & relatione ad terminum tantum. Sed quod hoc modo varium est, à parte sui & absolutè spectatum, potest esse unicum & uniforme.

§. XII. Tandem Vorstius (3) objicit dependentiam illorū. Argumentatur ferme hunc in modum. Omnis actus dependens à Deo, non est ipse Deus, sed aliquid ei accidens. Atquæ Decreta divina sunt &c. Ergo. Minorem probat: *pendent*, inquit tr. de Deo l. c. *decreta Dei à natura voluntaria, nempe libera Dei voluntate, omnis verò causa libera antecedit suum effectum ordine temporis seu durationis. Quandoquidem omnis libera actio necessario presupponit deliberationem in intellectu.* Respondeo (α)

B 2.

ad

ad Minorem, negando, quòd Decreta divina à Deo, tanquam prima causa dependeant: frustra siquidem supponitur, actus Decretorum divinorum à Deo realiter distinctos esse. Sunt enim Decreta Deo intrinseca, adeoque ipsa essentia decernens: unde non possunt dependere ab alia causa, cum nihil à seipso dependere queat, dependentiâ propriè dicta. Imò suprâ ostendi, quòd ipsa sint omnium rerum causa, à qua reliqua omnia dependeant. (β) Quod si tamen voluntas in Deo per modum alicujus attributi & quasi facultatis spectetur, Decretum verò per modum alicujus actus quasi secundi inde resultantis; tum facilè concedimus, quòd Decretum à voluntate divina aliquàlter dependeat, scilicet non realiter, sed per modum nostrum concipiendi, tanquam principiatum à principio virtualiter causante. (γ) Atq; hæc quidem de Decretis absolute spectatis, prout actus Dei immanentes sunt, intelligenda veniunt. Aliàs si relativè ac terminativè, cum habitudine scilicet ac terminatione ad objecta vel effectus productos considerentur; tum nullum est dubium, quin pro causa sui propriè dicta voluntatem divinam agnoscant, & ab eadem verè & propriè dependeant. Sed hic posterior considerandi modus alienus ab hoc loco est. (δ) Ad ultima verba probationis dico; falsissimū esse, quod libera Dei actio in Deo deliberationem præsupponat: licet enim in humanis modus iste obtineat, ut prius deliberatio instituat de objecto aliquo, antequam de illo decernatur: secus tamen fit in rebus divinis, captum nostrum exsuperantibus. Ab illis igitur, ut sæpius dixi, argumentari ad has, non minus absurdum est, quàm ridiculum. Imò dicam majus quid: ejusmodi in humanis deliberatio præsupponit aliquam ignorantiam, quia homines non sunt omniscii, unde discursu prius opus habent, ad rerum sensibus objectarum naturam & qualitatem inquirendam, priusquam eas, vel ob bonitatem, quâ habent, appetere, vel ob malum, quod in se continent, averfari possint. At talis ignorantia in Deum non cadit, cum sit omniscius. Quapropter nec discursu opus habet, sed sine ulla deliberatione & per suam essentiam decernit.

§. XIII. Atq; ex his etiam Schuleri rationes facilè refutari
pos.

possunt. Istres pro sua sententia l. c. adducit: (1) quia Decretum, ait, est verus actus à voluntate Dei verè dependens: non sic essentia. (2) quia Decretum est actio Dei libera, quæ posset non esse: non sic essentia, quæ est ens absolutè necessarium, & non potest non esse. (3) quia Decretum realem dicit relationē ad extra, essentia verò dicit entitatem absolutam. Sed de duabus prioribus, quantum sat erat, in antecedentibus dictum est. Ad ultimam dico, quod relatio non sit aliquid à fundamento realiter diversum, sed ipsa essentia fundamenti cum connotatione termini. Igitur relatio ista, quam habet Decretum ad suū terminum existentem, si ex parte Dei spectetur, quæ rem ipsam nil aliud, quàm ipsa Dei volitio est, adeoq; nec realiter, ut antè patuit, distincta: sin ut aliquid extra Deum, meram denominationem ex termino coëxistente ortam dicit.

§. XIV. Dictum aliquoties & simul etiam probatum est, quod voluntas Dei sit causa Decretorum. Quæri itaq; occasione hujus asserti potest: an non tamen extra Deum aliqua causa Decreti detur? Dicimus breviter: (α) quòd si de causa efficiente seu producente physica sermo sit, multò minùs eam extra Deum respectu Decretorum divinorum posse dari: tum quòd Decreta illa non differant à divina essentia, quam causari aut produci aliunde est impossibile: tum quòd alioquin Deus in actionibus suis ab agentibus finitis dependeret, quod absurdum esse nemo non intelligit. (β) Attamen si de causa impulsiva aut finali instituatür quæstio, quin talis hinc asserenda sit, nullum puto esse dubium. Certè etiam gentiles nôrunt, moveri Deum per cultum à creaturis præstitum ad remunerationem, moveri per preces ad exauditionem. Quidni igitur aliunde etiam moveri posset ad Decretum faciendum? Ac certè fidem asserto faceremus indubitatum ex sacris dogmatibus, si id nostri fori esset. (γ) Ubi tamen iterum repetendum est id, quod sæpius inculcavi: spectari tum Decreta divina non ratione principii, sed termini, cum ipsis aliqua causa assignatur. Conf. hinc *Magnif. D. Calovium Tom. II. Syst. c. 9. §. 5. 482. seqq.* & *Dn Rudrauf. in Philo. soph. Theol. Exhib. 6. §. 27. p. 72.*

§. XV. Sed satis de conceptu communi Decretorum. Re-
stat

Stat ut de proprio dicamus. Is ab objecto partim, partim à termino petitus est. Objectum (non volitum, sed *ex quo*, seu quod antecedenter se habet: Terminus à quo appellatur ab aliis) sunt res quævis possibles ac indefinitæ. Terminus (scilicet ad quem, qui & objectum volitum, ac consequenter se habens nonnullis dicitur) sunt res ad esse determinatæ futurum. De utroq; mihi hic nonnulla exponenda erunt.

§. XVI. Dico objectum Decretorum divinorum esse res possibles. Id ex his facile probari & colligi potest. (α) Cum illud sit Decreti divini objectum, è quo Deus nonnulla sibi desumit, quæ vult fieri, neq; tamen quædam è futuris velit fieri (vult enim omnia futura fieri) sed tantum è possibilibus; sequitur, objectum Decretorum Dei esse omne possibile, quæ tale, nullo habito respectu vel ad futurum vel ad non-futurum. (β) Quoniam Decretum est rerum definitio, hæc autem in eo sita est, ut ex iis, quæ intellectus objective æqualiter respicit, quædam voluntas ad essendum, determinet, hoc est, in statum futurationis perducatur: relinquatur, quod ipsæ res possibles, seu quæ futuræ esse possunt, objectum Decreti sint. (γ) Quia Decreti objectum, antecedenter se habens, ipso Decreto, quod circa id versatur, in signo rationis, ut loquuntur, prius est. At hoc nullum aliud esse potest, nisi omne possibile, ut præscindit adhuc à rebus non-futuris ac futuris. Non enim res non futuræ illud sunt, quia ex his Decretum nullam definit. Neq; etiam res futuræ: quia hæc è statu possibilitatis in statum futurationis per Decretum divinum collocantur, & sic sunt posterius quid ipso Decreto. Relinquatur Ergò, quòd illud sit omne possibile, circa quod antecedenter Decretum divinum occupatur.

§. XVII. Quo ipso porro patet, quod ab objecto Decreti divini excludantur impossibilia. Loquor autem de impossibilibus, non iis, quæ nobis ita videntur aut apparent, sed quæ naturâ suâ talia sunt. Illa enim Deus omnino decernit. E. g. creare aliquid ex nihilo, quibusdam impossibile videtur, juxta illud principium: ex nihilo, nihil fit. Quod sanè aliquos ita vexavit, ut statuerint, mundum fuisse ab æterno. At Deo hoc non fuisse impossibile, ipsa Dei perfectio & omnipotentia testatur,

tur, quā non tm̄., quicquid est, ex nihilo negativo condidit, d.
& alia quævis adhuc producere potest. De ejusmodi igitur im-
possibilibus nobis sermo non est, sed de illis, quæ suā naturā &
in se talia sunt. Hæc dico non pertinere ad objectum Decre-
ti divini. Ratio hæc est, quia Deus in illis nullam videt bonita-
tem: hinc positivā voluntate ea decernere non potuit, quippe
quæ tantum in bonum fertur. Adde, quod illa in statum futuri-
onis ne quidem deduci queant, ut entia actu existentia fiant, ad
quæ tamen unicè terminantur Decreta Dei; uti post patebit.

§. XVIII. Tenendum v. hic probè, quod *l* possibile hic non
accipiatur, prout impossibili tantum opponitur, atq; id notat,
quo posito in actu evenit impossibile, sed etiam in quantum en-
ti actuali contradistinguitur, atq; adeo enti in potentia seu illi,
quod nondum est, esse tamen potest, æquipollet. Nam priori
sensu etiam Deus possibilis dici potest, quem tamen sub objecto
Decretorum non contineri est in propatulo. Aliàs enim esset
aliquid futurum, quod aliquando non existisset: decreta nam-
que Dei tantum circa ea occupantur, quæ futura sunt, & olim
non fuerunt. At Deus ita ab æterno fuit, ut non potuerit non
fuisse, & ita porrò in æternum erit, ut aliquando non possit non
esse. In hunc tempus aliquod non cadit, neq; præteritum, neq;
præsens, neq; futurum, sed in ipso perpetuum *viv* est, in quo o-
mnia sunt præsentia. Ac licet Deus sit objectum voluntatis suæ,
ob actionem scilicet illam internam, quā seipsum vult & amat,
non tamen statim inde sequitur, quod etiam sit objectum De-
creti sui, cum hoc sit aliqua actio, quæ ad extra sive ad objecta
extra Deum posita se extendit, quæ scilicet Deus alia à se vo-
luit, & ut futura sint, idq; hoc vel illo tempore &c. præfinivit.
Quod sanè Decretum cum quovis voluntatis actu minimè con-
fundi debet, quia Decretum respicit suum objectum ante suam
existentiam (neq; enim Deus rem præteritam aut præsentem
decernit.) At voluntas etiam fertur in rem ut præsens est. Patet
itaque, quod volitio & Decretum inter se differant: nam o-
mne quidem Decretum est volitio, sed non contrà omnis voli-
tio est Decretum. Unde omne Decreti objectum est etiam vo-
litionis objectum; non tamen contrà, omnis volitionis objectum
Decre-

Decreti divini objectum est, ut ex dictis satis liquidum est. Adde, quod Decretum tantum circa res producibiles versetur, in quarum numero tamen minime Deus comprehenditur, ut qui ens est absolute necessarium, & in seipso nullam sui causam agnoscens. Ceterum uti Deus in genere illorum possibilium, quae objectum Decretorum divinatorum esse dixi, non includitur, ita nec coeterae res actuales ad istud objectum pertinent, quippe, quae terminus potius, quam objectum Decretorum dicenda sunt: uti post constabit.

§. XIX. Atque ita se habet objectum quasi materiale Decreti. Addidi verò: *ac indefinita*. Quo ipso modum quasi considerandi seu formale objecti innuere volui. Quippe possunt illae res possibiles, quas ante dixi, dupliciter spectari: vel, ut in neutra partem, sive ut fierent, sive ut non fierent, definitae, h. e. prout a futuritionis & non-futuritionis statu praesciuntur: vel ut ad essendum determinatae sunt. Priori modo ad Decretum antecedenter se habent, posteriori modo consequenter. Exque non posteriori, d. priori modo acceptae objectum Decreti, de quo hic loquimur, constituunt. Nam si posteriori modo spectentur, sunt ipsius terminus.

§. XX. Terminus itaque Decreti sunt res ad essendum determinatae, seu è statu possibilitatis translatae in statum futuritionis: vel, unico verbo, ipsa rerum futuritio ad certas circumstantias, loci, atque temporis restricta. Idque probo (α) exinde, quia res ad essendum determinatae sunt ipso Decreto posterius quid; quae characteristica nota est objecti, quod consequenter ad Decretum divinum se habet. (β) Quia res istae, quas dixi, sunt volita illa, quae Deus voluit fieri. Quaecumque ergo ut volita Deus fieri decrevit, illa sunt terminus seu objectum, quod consequenter se habet ad Decretum divinum. Atqui futura, tanquam volita, Deus fieri decrevit. Ergo. (γ) Quia Decretum divinum est rerum futurarum causa. Hoc ita probo. Aut res futurae habent futuritionem à se, vel aliunde. Non à se: & quia ab aeterno non fuerunt, futuritionem autem suam habuerunt: & quia nihil potest esse sui ipsius causa, ut sit, ergo nec ut sit futurum: & quia ante futuritionem suam nihil habuerunt, nisi meram possibili-

sibilitatem, quæ futuritionis causa esse non potest. Si aliunde: ergo ab ipso Decreto Dei, quò eas fieri voluit, & esse decrevit. Si itaq; Decretum Dei est causa futuritionis earum, necesse est, ut res futuræ sint terminus ejusdem.

§. XXI. Vidimus, quisnam sit terminus Decretorum divinorum. Quod ut rectius intelligatur, eundem jam per species, & quænam sint ea, quæ sub illo contineantur, exponendum breviter. Dico, huc pertinere non tantum Angelos & homines, sed & creaturas reliquas, etiam vilissimas, quotquot exstiterunt olim, vel jam adhuc existunt, vel aliquando exstiturae sunt. Has omnes Deus creare decrevit, adeoq; per Decretum fecit futuras. Neq; istantum earum existentiam præfinivit, verum etiam omnes illarum actiones, cum certis circumstantiis, futuras constituit, ita tamen, ne quid derogaretur ipsorum, si quo polleant, arbitrio.

§. XXII. Sed hinc gravissima incidit quaestio de Malis: an & illa sub objecto seu termino Decreti divini contineantur. Ubi quidem initio probè distingvendum est inter Mala culpæ & pœnæ. Quod ad Mala pœnæ attinet, nullum est dubium, quin à Deo decreta sint. Hæc enim in se mala non sunt, tametsi nobis propter dolorem, quem secum afferunt, ita videantur. Quia cum Deusea nobis immittit, facit id propter suam justitiam & nostram utilitatem. Ob suam justitiam quidem, ut se ultorem malorum culpæ, quæ perpetravimus, esse ostendat acerrimū, qui mala ejusmodi valde detestetur. Ob nostram verò utilitatem, ut mala culpæ deinceps fugiamus, & in bonum, quantum in nobis est, nitamur.

§. XXIII. Quòd verò Mala culpæ concernit, ea minimè sub objectum Decreti divini cadere assero. Idq; sequentibus rationibus evidenter ostendo. Primum enim homo nil quicquā vult vel appetit, nisi quod rationem alicujus boni, ad minimū apparenter talis, obtinet, malum verò, quantā potest industriā, averfatur & odit. Et si quando contingit, ut malum appetat, tum id vel ex ignorantia & errore judicii a. intellectus, vel a. *αταξία* & inordinatione voluntatis proficiscitur. At DEUS, cum infinitā perfectione polleat, & tum intelligendo tum volēdo o.

C

do o.

do omnem defectum atq; inordinationem excludat, penitus, nullum certè malum appetere potest. Id quod ex eo adhuc clariùs intelligimus, quod malum ut malum difformitatem dicat ad voluntatem divinam. Jam verò, quod difforme est voluntati, illud volibile non est: & consequenter si Deus vellet aliquid suæ voluntati difforme h. e., vellet, quod non vellet: quod est manifesta contradictio. Accedit, quod justitia Dei atq; sanctitas perfectissima haudquaquam permittat, ut ipsius voluntas circa mala seu appetendo seu approbando ulla ratione versetur. Ex quibus jam evidenter constat, quod quia Deus nō potest velle mala, ea etiam nec decernere potuerit: quoniam decretum Dei nihil aliud, quàm certa rei futura est volitio.

§. XXIV. Quapropter non tantum errant magnoperè, verum etiam prorsus blasphemus sunt illi omnes, qui Deum peccatum, ab æterno decrevisse impudenter asserunt. Cujus sententiæ patronos benè multos, ex secta præsertim Calviniana, Nostrates Theologi in suis scriptis passim annotare solent. Mihi unum saltem ex Philosophis adduxisse sufficiat. *Paulus Voëtius in Theol. Nat. Resor. c. 13. §. 2. n. 21.* totus in eo est; tanquam pro divino honore pugnaturus, ut Deum voluisse malum fieri se permittente, seu Decreti terminum etiam esse malum culpæ, evinceret. At verò blasphemam hanc esse sententiam, modisque omnibus execrandam Christianis, hæc facile docent, quæ supra proposui. Primùm enim ostensum est, quod Decretum nihil aliud, quam volitio divina sit. Juxta hanc igitur assertionem dicendum, Deum voluisse seu appetivisse mala, tanquam suæ voluntati congrua. Deinde verò constat, quod Decretum causa sit rei, in tempore productæ. Quod si igitur peccatum Decreti objectum est: quid quæso aliud, quam Deum peccati causam atque autorem esse, inde sequitur.

§. XXV. Sed ut istius auctoris fraudulentia animi pateat, & quàm sophisticè hic agat, in lucem protrahatur, recensebo ac refutabo breviter argumenta, quibus ille pro confirmando suo errore utitur. Deum voluisse, *inquit*, per accidens boni malum fieri, malum evenire, hisce rationibus svaderi potest. (a) cum ex eventu constet, mala seu peccata in mundum introi-
vissō.

viffe: aut illa mala introiverunt Deo contrarium volente, aut
ea permittente. Si posterius, habeo intentum, puta, Deum
voluisse per accidens boni ea permittere, ut intrarent mundū.
Si verò prius, aliquid Deo renitente evenit &c. Atque eodem
etiam tendunt secundum atque tertium argumentum. Sed R. a-
liud est Deum voluisse malum fieri: aliud Deum permisisse fieri.
Prius ipsi probandum erat, juxta thesin præmissam: & probat
tamen posterius, quod nos concedere optimè novit. Etenim
nos ambabus, quod dicitur, largimur manibus, quod Deus ve-
lit permissionem peccati; neq; tamen propterea vult ipsum
peccatum. Recte Ludov. Crocius (citante Dn. D. Calovio l. d. p.
453.) *Malitia ut non efficientie ac potentie divina, ait, ita nec vo-
luntatis objectum est. Idque nec immediate, neq; mediate per per-
missionem, quia hæc non notat actionem, sed actionis suspensionem,
sive non-actionem, cui objectum nullum proprie esse potest.* (6) Quartū
argumenti loco ita infert: Si ex eo, quod Deus velit per acci-
dens boni mala fieri & evenire se permittente, nulla in divina
voluntate appareat indecentia: quidni talis voluntas circa tale
objectum admitti poterit. Sed verum est prius. Ergo. Min. pro-
bat ex eo, quod Deus sit, ut potentissimus, ita sapientissimus, a-
deoq; universi & omnium in eo moderator, atq; supremus ar-
biter, cui omnia sint concredita &c. Resp. In Minore supponi
id, quod probare adhuc debebat. Et ostendi ego. §. 23. quàm
indecens sit dicere, Deum velle mala fieri. Sed num is fortas-
se mitigat, & ad bonum sensum restringit assertionem hanc
per limitationem istam, quando addit, *se permittente*? Minimè
gentium. Nam ita nihilominus Deum appetere revera mala af-
firmat, licet conjunctum cum ejus permissione. Quippe lon-
gè diversa sunt, Deum velle permittere peccata, & Deum velle
peccata fieri se permittente. *Licet Deus peccatum permittat vo-
lens, non invidus* (præclare inquit summus ille noster Theologus
l. c. p. 455.) *voluntas tamen & permissio circa diversa versatur ob-
jecta: voluntas enim circa permissionem at permissio circa peccatum
est. Hinc aliud est permittere volenter, aliud permissivè velle: illud
benè dicitur, hoc malè: illic voluntas respicit permissionem, hic malū
& peccatum. Quod licet permittat illud, tamen non approbat, cum a-*
liud

Aliud sit voluntas permittens, aliud approbans. (γ) Quinta collectio huc redit, quod cum omnia fiant, Deo, ut fiant, permittente, sequatur omnia fiant Deo, ut fieri possint (scilicet ab hominibus peccantibus) permittente: non tamen quod omnia fiant, Deo permittente, ut fiant, h.e. Deo iubente aut ita ordinante, ut ad precedentem Dei permissionem necessario fiant. (δ) Dist. inter voluntatem Dei permisivam positivè ac negativè talem. Illa dicitur, quæ quid saltem non impedit, cum possit, nulla adveniente approbatione aut efficaci concursu. Largimur peccata fieri voluntate Dei permisiva, posteriori sensu accepta. Sed quæritur jam de priori. Quamquam de cætero rectius fortasse dicatur, fieri peccata (ab hominibus) Dei voluntate ita permittente, seu non impediente, quam fieri ea voluntate Dei permisiva, quam per eandem. Prior enim phrasîs longè tutior est posteriori.

§. XXVI. Interim concedimus hîc, quod permissionem mali Deus decreverit. Illa enim cum nihil pravitatis in se includat, potest certè voluntatis divinæ objectum esse. Neq; tamen inde inferre licet, quasi propterea hominem peccare oporteat: quandoquidem malum istud, cuius permissio saltem decreta est, non necessario ad illam permissionem sequitur, sed ex libertate agentis, ita, ut etiam sequi non potuisset, si ita voluisset agens, etiamsi ipsius permissio decreta fuisset. Addimus etiam hoc, quod & cæteri actus divinæ providentiæ circa malum à Deo decreti sint, quales sunt ipsius prohibitio, determinatio, remissio atque similes; ita tamen ut ipsum malum decretum Dei minimè attigerit.

§. XXVII. Diximus supra terminum decretorum divinorum res futuras esse. Enimverò moveri hîc quæstio solet, quæ quidem curiosa magis ac subtilis, quam fructuosa videbatur: annon etiã per decretum Dei cæteræ res non determinatæ non futuræ factæ, seu è statu possibilitatis in statum non futuritionis translatae sint? Quam quæstionem præter alios affirmat. *Schulerus l. 2. Exercitat. Phil. Exerc. 17. qu. 5. p. 184.* hisce nixus rationibus (1) Quia hæc propositio: Hoc non est futurum (loquendo de eo, quod non est aliquando in tempore) ab æterno determinatè vera fuit. E. oportet, ut veritatis suæ causam determinantem in Deo habeat, quæ præter decretum fingi nulla potest. (2) Quia omne possibile collecti-

lectivè, secundùm totam suam latitudinem sumtum, jam omnino per decretum determinatum est, ut in duas quasi partes divisum, quarum una transit in statum futuritionis, altera in statum non-furitionis. Si itaque jam novum fingatur decretum necessariò per illud evaderet vel ens futurum, non-furum, vel Ens non-furum, futurum. Quod utrumque falsum. Nam primò sic decretum Dei mutaretur, & posterius prius everteret, quod absurdum, imò impium, & Deum imprudentiæ & insipientiæ arguit. Deinde etiam apertam habet contradictionem, quia nihil verè futurum dici potest, quod aliquando non fit præsens.

§. XXVIII. Contra *Voëtius l.c.n.18.* sententiam negativam arripit, multisque eam roborare argumentis contendit. Quæ si breviter hic perstringerem, minimè præter rem videor facturus. (1) Decretum, ait, non nisi ejus est, quod est volitum. Sed non futura non sunt volita, quia hoc ipso de se nullam bonitatem habent. (2) Ita terminus decreti seu subjectum, quod æque latè pateret cum objecto seu subjecto ex Quo, quod est omne possibile, & cõsequenter id, ex quo aliquid desumitur, non esset eò latius, quod inde desumitur: imò hac ratione inferri non posset, Deum ex possibilibus quædam decrevisse, sed omniaabilia Deum decrevisse, alia ut sint, alia ut non sint. (3) Nulla decreto videtur opus, utabilia nonnulla dicantur non-futura, cum sufficienter illa sint non futura, si in statu possibilitatis relinquuntur, nec per decretum divinum inde extrahantur. (4) Decretum definita Dei voluntas dicitur, propterea quod objectum temporis partibus definit & circumscribat. Sed quomodo, quod nunquam est futurum, temporis partibus determinari potest? (5) Decreti terminus respondere debet scientiæ visionis. Hujus autem terminus s. objectum scitum non nisi futurum est. (6) Quia ita se habet voluntas Dei ad omnia non futura, ut sese habebat absolutè spectata, in signo rationis ante decretum, ad omniaabilia: utrobique enim, his tantum electis, quæ sunt futura, cætera, quia non sunt electa, in pristino statu manent. (7) Ita præter duplicem rerum statum, Futuritionis scilicet ac Possibilitatis, tertius esset ponendus, nempe non-Furitionis; quod absolum.

§. XXIX. Sed si dicendum, quid mihi videatur, media hic in-

sistendum via existimo. Non est alienum à ratione Deum decre-
visse nonnulla, ut minimè fierent aliquando, quæ tamen possibi-
lia erant: quin potius id maximè congruit sapientiæ ac bonitati
divinæ, & ni fallor, ex admiranda hujus universæ gubernatione
haud obscurè colligitur. Enim verò quòd & cæteræ non-futura,
omnia Deus per decretum aliquod in hunc statum deduxerit, mi-
nimè satis tutò affirmari posse judico. Ut enim non repetam, quæ
jam ex Voëtio argumenta recensui (quoniam non nulla fortè, si
non omnia, aliquid ponderis obtinent) certè non parùm id præ-
judicare videtur potentiæ ac majestati divinæ, si dicatur, Deum per
decretum illa omnia fecisse non futura, quæ in tempore aliquan-
do non existitura sunt: sic enim propter immutabilitatem decreti
nulla amplius produci à Deo creatura posset, quàm quas Deus ab
æterno creare constituisset. Adde, quod minime adhuc hominì
constaret libertas arbitrii, quoniam, si omnia non-futura, ut talia
essent, adeo decreta sunt, non potuisset homo aliud agere, quàm
quod de facto egit: quod enim de facto non egit, non futurum
fuit, adeoq; nec agere illud potuit, cum contra venire decreto di-
vino minimè liceat. Fortasse etiam non erravero, si affirmam, res
illas, quas decretum Dei non tetigit, suam non futuritionem non
habere, aut habuisse ab æterno, nisi ex hypothese divinæ omnisci-
entiæ: ita enim minimè quicquam derogatur omnipotentia aut
majestati divinæ. Cæterùm notari velim me obiter saltem hujus
rei mentionem hîc injecisse, & in præsentì tractatione solùm ea
decreta respicere, quæ circa res futuras occupântur, quæq; positiva
fortasse non incommodè dixeris.

§.XXX. Haftenus de termino immediato seu proximo de-
creti divini disputavimus. Præter hunc etiam datur terminus
remotus seu ultimus, qui est ipsa rerum futurarum actualis existè-
tia. Nam propterea res in statum futuritionis per decretum à Deo
deducta est, ut in tempore aliquando existeret. Sed satis de quid-
ditate decretorum divinorum.

CAPUT II.

De Decretorum divinorum qualitate.

§.I. Per qualitatem hîc intelligo qualiacunq; prædicata, quæ
decre-

decretis revera conveniunt, nec tamen ipsorum definitionem ingrediuntur, tamen & aliis attributis divinis competant. Talia sunt. (1) *Unitas atq; simplicitas*. Esse vero decretum in Deo unicum, atque simplicissimum actum sequentia evidenter ostendunt (a) Quia actus in Deo non est per modum accidentis realiter à subiecto distincti, sed per modum alicujus attributi divini. Uti igitur attributa divina tantum per fictionem mentalem, ut distincta à Deo concipiuntur, in rei veritate autem sunt ipsa essentia Dei, quæ unica est & simplicissima: ita & decretum divinum, uno tantum, & simplicissimo actu absolvitur. (b) Quia Deus in decreto suo non opus habet syllogizatione aut discursu, neque etiam ex effectis & causis cognoscit res, sed propter suam omniscientiam infinitam uno & simplici actu omnia intuetur & intelligit. Ut ergo res cognoscit, sic & eas decernit. Atqui uno indivulsoq; actu res cognoscit. E. (3) Quia, si Deus non uno sed pluribus actibus decerneret, summæ id imperfectionis indicium esset. Ratio hæc est, quia unus actus Dei non præstaret id, quod omnes simul sumpti: quod sanè aliquam imperfectionem importat. At verò in Deo nihil omnino imperfectionis est, sed omnia perfectissima sunt. Cæterum quòd tamen decreta Dei in numero plurali dicamus, id ratione objectorum intelligendum est, hæc enim cum plura sint, fit, ut intellectus noster etiam plura decreta cogitet: quippe æstimans decretum divinum ex hominis decernentis modo, ut qui distincta ac multiplicia decreta facit, quando diversas res interjecta deliberatione appetit.

§. II. Huc spectat. (2) *Æternitas*. Sumimus autem vocem æternitatis non inadæquatè, sed adæquatè, pro illo scilicet, quod formaliter æternum est, hoc est, quod neq; principium, neq; finem habet, quale quid est Deus, qui nec principium nec etiam finem agnoscit, sed semper fuit, semper est, semper erit. Et hoc etiam modo decretorum divinatorum actum æternum esse dicimus. Cujus asserti veritatem, ut operosè demonstremus, præter rem esse videtur. Unicum argumentum, quod sæpe tetigimus, rei exasse satisfacere potest. Scilicet probavimus suprâ, decretum minimè realiter ab ipso Deo differre, sed à parte rei ipsummet Deum esse. Ex super abundantia tamen, & illud addo, quòd quia Deus infinite perfectus est, suamq; perfectionem ab æterno habuit, non pos-

sit

fit non in ipso ab æterno fuisse decretum, eo ipso, dum in ipso in-
star cujusdam perfectionis est.

§. III. Errat hic graviter Vorstius & quidem duplici modo :
(α) quòd omnino neget: decreta divina æterna esse. Sic enim p.
207. l. c. scribit ; *hæc eadem decreta divina non sunt æterna.* (β)
quod nihilominus ea ante mundum conditum esse suum accepisse
statuat, quando p. 27. l. c. in hæc verba desinit : *libera Dei decreta
ante mundi creationem producta sunt.* Ex quibus patet, Vorstium
sibi ipsi contradicere, dum decreta divina æterna & non æterna
esse pronunciat. Nam si ante mundum conditum fuerunt, uti fa-
tetur expressè, æterna esse oportet : tum enim non fuit aliquod
spatium, quod mundi creatione terminatum fuit, sed mera & ab-
soluta æternitas, quæ uti tempore non incepit, sic etiam tempo-
re aut mundi creatione terminari non potuit. In eo autem ma-
gnopere fallitur Vorstius, quòd Deum more hominum & Angelo-
rum in se produxisse credat actiones novas intellectus & volunta-
tis, quæ sint accidentia ducta à substantia ipsius. Nam quòd acci-
dentia non cadant in Deum, suprâ satis demonstravi.

§. IV. Parùm melius hic iterum *Schulerus l. c. p. 182.* sentit :
qui duplici distinctione hic utitur, quarum prima est inter æter-
num esse, & ab æterno esse ; altera inter æternitatem absolutam &
relativam, quæ est vel à parte antè, vel à parte pòst. Dicit itaque
decreta divina, non quidem æterna sed saltem ab æterno esse, nec
gaudere æternitate absoluta, d. relativa, quæ à parte antè est, ita ut
careant quidem initio, habeant tamen finem, & post executionem
sui desinant esse. Sed respondeo. (α) distinctionem illam, inter
æternum esse, & ab æterno esse, nullam esse, cum nullum habeat
in re fundamentum, quin potius æternum esse, & ab æterno esse
unum idemq; significare. Nam e. g. generatio Filii Dei dicitur æ-
terna & ab æterno. Item: Deus dicitur æternus & ab æterno ; quæ
sanè phrasæ nihil discrepant, nullam distinctionem aut diversum
senum important. (β) Fundata hæc ipsius disputatio est in falsis-
sima illa hypothesis, quasi præter Deum aliquid ab æterno existere
potuerit, quod suum esse à Deo acceperit. (γ) Gratis ab ipso &
citra omnem rationem adductam dicitur, quòd decretum post sui
executionem desinat in Deo. Quasi verò actus hujusmodi acci-
den-

dentalis esset, qui inciperet aliquando & in effectum transeundo desineret; uti se res habet cum humanis decretis. Sed quàm falsa atq; absurda sit hæc hypothesis, supra satis, uti puto, demonstratum est.

§. V. (3) Est liberrima ejus positio. Suprà enim annotavimus, quod actus divinæ voluntatis duplex sit; alius necessarius, quo se ipsum vult & in sua bonitate suaviter acquiescit, & complacet; alius liber, quo quælibet alia extra se posita appetit. Atq; hunc etiã actum diximus esse ipsum decretum divinum; ut adeò hoc minime sit necessarium, sed liberrimum. Atq; hîc quidem non tantùm libertas exercitii intelligitur, quâ potuerit Deus decernere & non decernere, sed etiam specificationis, qua potuerit decernere hoc vel illud bonum, prout ipse libuerit. Dico notanter, bonum; nam quod malum huc non pertineat supra satis ostensum est. De cætero tamen & illud probè notari oportet, ne trahatur ab adversariis hæc nostra assertio in alienum sensum, quod libera dicantur decreta Dei, non à parte sui & ratione illius, quod sunt in Deo, sed ratione terminationis seu objectivè. Nam cum à parte rei sint ipsa essentia Dei, certè & illa in se oportet esse summè necessaria, ita ut non possiat non esse, uti ipsa divina essentia. Enimverò libere solum terminantur extra Deum, ad objecta tanquam suos terminos, juxta eum modum, quem paulò antè tradidi.

§. VI. Et hanc libertatem in decretis divinis dari probamus paucis. Quia (α) Deus immunis est, non modò ab æterna violentia, sed etiam ab interna naturali & absoluta necessitate. Nullius enim Deus imperio subest sed *αυτοδεδωτο* ☉: unde pro libero arbitrio volita decernit, ita tamen ut à naturæ divinæ legibus exorbitare non possit, sed iisdem necessariò conformem etiam se gerat, adeoq; & divinæ sapientiæ, bonitati, justitiæ congruat. (β) Quia Deus est omnipotens; unde quicquid vult, facit, & cōtra (γ) Quia sibi Deus absolutè est sufficiens, & nullius indigus: est enim absolutè perfectus & infinitus [δ] Quia Deus non omnia, quæ potuit, creavit, d. quædam in statu possibilitatis reliquit, quod libertatem actus in decretis arguit. [ε] Quia Deus est ens intelligens, & intellectus libertatis radix, in iis nimirum objectis, quæ indiffe-

D

ren-

renter appeti possunt. Ultimò (2) Quia libertas est perfectio a-
gentis, adeoq; primæ & perfectissimæ causæ in decernendo de-
negari non debet. Id quod pluribus demonstrare possem, si o-
pus foret.

§. VII. (4) Est immutabilitas. Hæc in eo consistit, quòd, quæ
decreta semel Deus fecerit, post non rescindat iterum, sed infal-
libiliter faciat, quicquid fieri voluit. Ex quo intelligimus im-
mutabile decretum dici non ratione objecti, quasi Deus in obje-
cto nullam mutationem velit aut decernat, id enim falsum est,
quoniam per decretum res à non esse ad esse mutare constituit,
quin & nonnullas earum iterum destruere sibi proposuit: nec ra-
tione actus decernendi, quasi non potuerit non decernere; aut a-
liud quid, præter id, quod decrevit, decernere, id enim ejus liber-
tati in agendo repugnaret, sed partim ratione ipsius esse, quod
in Deo habet, utpote ratione cujus identificatur cum divina es-
sentia, quæ immutabilis est: partim ratione executionis, quo-
niam id, quod ab æterno à Deo decretum, necessariò in tempo-
re datur effectui, uti decretum est.

§. VIII. Et talem immutabilitatem decretis divinis compete-
re probamus (α) Quia Deus per suam essentiam simplicissimã de-
cernit. At hæc simpliciter immutabilis est. E. oportet, ut & ipsum
decretum ratione sui esse sit prorsus immutabile. (β) Quia si Deus
mutaret decreta sua, faceret illud, vel quia decretorum suorum
impletionem assequi non posset, vel quia non vellet. At utrumq;
repugnat Deo. Primum n. aliquid omnipotentia ejus derogaret,
cui hac ratione limites à volitis ponerentur, ut quòd Deus vellet,
non posset efficere: quod dici de Deo nequit. Secundum verò in-
volvit contradictionem: idem enim vellet Deus & non vellet:
vellet, quia decrevisset: non vellet quia producere illud nō pos-
set. (γ) Quia si Deus mutabilis esset in decretis suis, argui posset
tum in constantia tum imprudentia: inconstantia, quod animi
sententiam semel conceptam post mutaret in aliam: impruden-
tia, quod rem antea non satis habuisset perspectam, & erroneum
de ea iudicium tulisset. Quod utrumq;, cum haud exiguam im-
perfectionem designet, Deo tribui omnino nequit. (δ) Quia si
Deus decreta sua rescinderet & sententiam semel latam mutaret,
decreto

decreta divina frustra facta essent. Deus autem nunquam quid frustra agit, nec unquam sine suo, quem intendit, defraudatur.

§. IX. Hic iterum notandus mihi est Vorstius, voluntatem Dei mutabilem esse, & sæpius in decretis suis mutari affirmans. Sic n. disp. 6. de Deo p. 64. inquit: *Legimus Deum quaedam postea nolle facere, quæ antea facturum se receperat, imò juraverat.* Et ad marginem scribit: *Deum sententia: semel latis sæpius revocare.* Verum error Vorstii exinde ortum trahit, quod non distingvat inter ea, quæ Deus absolutè, & quæ hypotheticè decernit. Illa absolutè implentur, hæc verò posita conditione. Unde cum Deus sub conditione aliquid facere vult, absente a. conditione non facit, non mutatur voluntas Dei, sed impletur, quia volebat facere, nisi præsentè conditione. Falsa proinde illa Vorstii sententia est, quod Deus sententiam suam retractare soleat, & quod jam vult, postmodum sæpius non velit.

§. X. Sed hic gravissima incidit quæstio: an non ex infallibilitate decreti divini rebus inferatur necessitas, & tollatur earum contingentia? Ac certè non desunt, quibus affirmativa placet: præsertim è Calvinianorum secta, quorum plerique ad minimum implicitè id asserunt. Etsi nonnulli tamen contra disputant: ut inter alios *Voëtius l. c. n. 22. & Schulerus l. d. qv. 8.* faciunt. Nos ut breviter expediamus quæstionem hanc, distingvimus inter necessitatem absolutam seu consequentis & hypotheticam seu consequentiæ. Concedimus, quod decretum rebus inferat necessitatè posterioris generis, de priori autem negamus, atque dicimus, quòd, non obstante infallibilitate decreti divini, res quædam, quæ fiunt in tempore, in se atq; in sua natura contingentes sint, ita ut intuitu causæ liberæ fieri & non fieri possint. Rationes dosequentes: (α) Quia decretum Dei solùm infert necessitatè quoad eventus certitudinem. Hæc autem cum extrinseca sit, ac hypothetica consistere potest cum intrinseca rei contingentia. Non aliter, ac cum homo sibi quicquam proponit facere, quod omittere poterat, cum id facit, liberè facit, etiamsi id vi decreti sui infallibiliter facturum se noverat. (β) Quia Deus non vim infert agentis creati libero arbitrio, sed ipsius vigorem ac exercitium.

præsupponit potius. Quippe includit decretum divinum rerum omnium præscientiam exactissimam, qua Deus noverat, quid quodlibet agens liberum ex vi arbitrii acturum fuisset datis his vel illis casibus aut circumstantiis. Hæc itaque, quæ videbat Deus creaturas ex impulsu proprio olim liberè facturas, per decretum in tempore aliquando ab ipsis se concurrente decrevit fieri. Unde non iam evertit decretum, quam confirmat potius agentis libertatem, quatenus liberè à creatura agente fieri vult, quod futurum aliquando prævidit.

CAPUT III.

De Decretorum divinatorum varietate.

§. I. Tametsi in se non multa aut varia Decreta Dei sint, sed unicum tantum modò ac simplicissimum, quo quicquid futurum est, fieri in tempore Deus decrevit; nihilominus dividi decretum divinum potest, ratione nostri cognoscendi modi, quoniam nos pro diversitate objecti aliud atq; aliud decretum concipimus.

§. II. Primò igitur distinguimus Decretum in Effectivum & Permissivum. Effectivum dicimus, quo Deus res illas, quas fieri voluit, sive cum, sive sine creatura efficere constituit. Atque hoc decretum non tantum circa bona quælibet rerum sed et circa ipsius mali ordinationem versatur. Permissivum appellamus, quo Deus ea, quæ aversatur, (non efficere sed) permittere, seu non impedire decrevit. Idq; ad mala culpæ seu peccata, quæ ex abusu arbitrii agentis creati futura Deus prævidit, pertinet: uti supra prolixè diximus. De priori ab initio hujus Dissertationis constitit, quod à Deo factum sit. Nec de posteriori etiam dubitari potest: modò id cogitemus, quòd nihil Deo nolente fieri queat. Cum igitur impossibile sit, malum Deo volente fieri: relinquitur quòd, cum tamen actu fiat, ipso permittente seu non impediante fiat. Ergo aliquod decretum de ipso permittendo olim à Deo factum est, cum nihil in tempore fiat, quin ab æterno Deus circa istud aliquam dispositionem fecerit.

§. III. De;

§. III. Deinde decretum aliud Absolutum aliud Conditionatum constituimus. Absolutum dicimus, quo Deus quædam absolute & sine omni conditione fieri voluit. Conditionatum appellamus, quo aliquid fieri decrevit sub certa conditione, ita ut hæc non impleta, minimè istud fieri oporteat. Atq; hujusmodi decretum à creatura irritum fieri potest. Dicitur aliàs inefficax, non respectu Dei, quasi is non possit illud exequi; sed respectu conditionis, quæ implicat, quæ nisi ponatur, etiam istud effectui dari non debet. Plurima hujusmodi decretorum exempla in sacris prostant; quæ quidem allegare & exponere prolixè, nostri non est instituti. Possunt tamen & illa, ni fallor, etiam ex lumine naturæ ostendi. Certè nisi decretum esset à Deo, ut fieret contrarium illius, quod ago, si me ad id determinarem, non possum ego id agere, & consequenter nec liberum arbitrium exercere: quoniam quod nulla ratione à Deo decretum est fieri, à nullo agente creato produci potest. Ita si non decretum fuisset à Deo, ut, qui ipse sibi manus infert violentas, prorogaret vitam, si abstineret, non posset amplius super esse, sed, si non hoc casu periret, alio modo occumberet, aut simpliciter recideret in nihilum. Quod certè libertatem omnem atq; contingentiam è rebus humanis tolleret.

§. IV. Hinc quàm turpiter iterum Calviniani errent, qui nullam voluntatem Dei conditionatam admittunt, sed ut voluntatem omnem, ita & omnia decreta absoluta faciunt, vel ex dictis facillè colligitur. Neq;ve enim alicujus momenti sunt, quas difficultates hic nobis formare solent. Objiciunt. (1) Si daretur conditionatum decretum Dei, tum ipsius voluntas ferretur in id, quod nunquam vidit futurum, quia nemo vult id, quod impossibile est. Si frustraretur Deus sine suo, non foret beatissimus. Ita *Maccov. Coll. Tb. 1. disp. 8. Resp. (a)* Voluntatem Dei ferri quandoq;ve in id, quod Deus nunquam vidit futurum, non quidem absolute, d. conditionate, ut istud velit, si impleatur conditio ab ipso posita. (2) Falsissimum esse, quod id statim sit impossibile, quod non est futurum: multa siquidem fieri possunt, quæ tamen actu futura non sunt. (3) Beatitudini divinæ nihil derogare, tametsi voluntati ejus conditionatæ resistatur: quoniam non nisi sub certâ conditione istud voluit, quò frustrari dicitur.

§. V. Objiciunt (2) sequi, voluntatem Dei pendere à causa externa: esse in Deo effectum creaturæ: dari in creaturis aliquid Deo prius atque præstantius, uti causa prior & præstantior est suo causato; volitiones Dei esse mutabiles: voluntates in Deo dari infinitas. Ita quàm plurimi adversariorum, Sed Resp. (a) Quando Deus ipse ponit aliquam conditionem aut ordinem, secundum quem aliquid fieri vult, tum non sibi sed creaturis potius eandem ponit. Unde non potest divina volitio ab eadem tanquam sui causa dependere dici: quoniam nè quidem in humanis hujusmodi conditio, ad quam quis se adstinxit, seu actionis ipsius seu effectus causa salvari potest. (b) Turpiter hinc confunditur prævisio conditionis à Deo factæ cum actuali istius conditionis prævisæ existentia. Etsi conditio à Deo prævisa in signorationis, ut vocant, præcedat Decretum Dei; minimè tamen propterea aliquid extra Deum existens, quò esse reale Deo aut decreto divino prius est (c) Tametsi non fiat ex culpa hominis, quod Deus hypotheticè decreverat: non tamen ideo mutatur divina voluntas, quia id non nisi impleta conditione posita fieri volebat (d) Non amplius manet indefinita Dei voluntas, quando fertur in aliquid sub certâ conditione; quando quidem istud reverà cupit fieri, dùm modo non absit ista conditio.

§. VI. Objiciunt (3) Pugnare id cum sapientia divina, si quidem nè in prudentem quidem hominem cadat hæc in considerantia, ut sub conditione seriò decernat, quod ex defectu conditionis se nunquam facturum præsciat, imo cujus contrarium secum facere statuatur. Ita Wendelinus. At Resp. (a) impiissimum est assertum, quod Deus aliquid decernat, cujus tamen contrarium facere secum statuatur. Ita sanè darentur in Deo voluntates contrariæ; quarum alia signi sit, alia beneplaciti: uti volunt adversarii. Sed hoc suprâ profligavimus (b) uti viri prudentissimi sæpè propter certam causam præcipiunt aut decernunt aliquid, quod tamen non futurum sciunt: ita nec sapientiæ Dei derogat, idem facere, idq; non solum propter libertatis humanæ exercitium, verùm etiam propter alias causas nobis incognitas. Plura de hac controversia videri possunt apud *Summè Rev. DN. D. Calovium l. c. qv. 3. p. 473. seqq.*

§. VII.

§. VII. Constat in antecedentibus, quod decretâ Dei ratione objectorum quoad nostrum cognoscendi modum spectata multa sint atque varia. Ultimò nunc tandem occasione illius asserti, pronunciamus, quod ordo in iis detur prioris & posterioris, ita ut Deus unum prius decernat, quam alterum: quicquid etiam Gabriel & Occam contradicant. Uti enim viri prudentis est, non temerè quicquam decernere, sed consultò & ordinatè, ita cum voluntas DEI perfecta sit, etiam nil in consideratè ab eâ, sed ordinatè omnia decerni oportet. At quoniam artifex, si prudenter agat, sibi finem prius proponit, post de mediis ad finem illum ducentibus cogitat, & tandem ordinem aliquem concipit, secundum quem prius velit finem, quam media, & inter media, quæ sunt fini propinquiora: hinc etiam Deo, non temerè, sed prudenter agenti, talis decernendi modus attribuendus est, ut prius finem decernat, ne quid frustra egisse videatur, post media ad illum finem facientia, constituat, ne quid inordinatè fiat. Unde jam decretum de fine prius esse dicitur decretis, de mediis, & horum quodvis tanto propius cum priori connexum, quanto fini propinquius fuerit. Neque tamen putandum, cum diximus, Deum prius decrevisse finem, post media propter finem, & ex his ea prius, quæ fini sunt propiora, quasi in Deo sint actus volendi reapse diversi, ac distinctis temporis momentis producti, quorum unus ab altero dependeat. Nam supra satis ostendi, quod una solum ac simplicissima in Deo voluntas detur, quodque unum idemque sit decretum, quo quicquid futurum est, fieri voluit. Constat etiam abundè, quod quicquid in Deo est, ipsa sit essentia divina independens, nec quicquam in ipso detur, quod ab altero dependeat. Sed datur in decreto divino solum ordo momentorum, rationis, sub quibus id, quod in se simplicissimum est, ratione diversorum objectorum diversimodè concipimus. Scilicet, quia nos decreturi quicquam ordinatè ac sapienter primùm finem nobis proponimus, deinde media ordinamus, prout fini consequendo inservire videantur, ita ut mediorum electio ab habitudine finis dependeat: sic cum divinam decernendi rationem, modo perfectissimo imaginari nobis, aut exponere aliis volumus,
ad

ad similitudinem nostri decernendi modi eandem concipimus ac
designamus. Sed hæc prolixius disputata leges ap. *Vasquez in
Thom. Diss. 82.* Nos interim memores instituti nostri, quod pau-
cas pagellas moliebatur, hinc pedem figimus, obtestantes etiam
atque etiam Lectorem benevolum, ut quæ minnùs in tam diffici-
li atque ardua materia, acu, quod dicitur, videantur tacta, rudi-
tati mei ingenii, nimiaq; festinationi condonare velit, Deo verò,
Enti omnium perfectissimo, imis ex visceribus, pro largâ nobis
hactenus concessa gratia, debitas persolvimus grates. Cui sit
Laus, honor & gloria in omne ævum AMEN!

05 A 666

ULB Halle

3

004 207 602

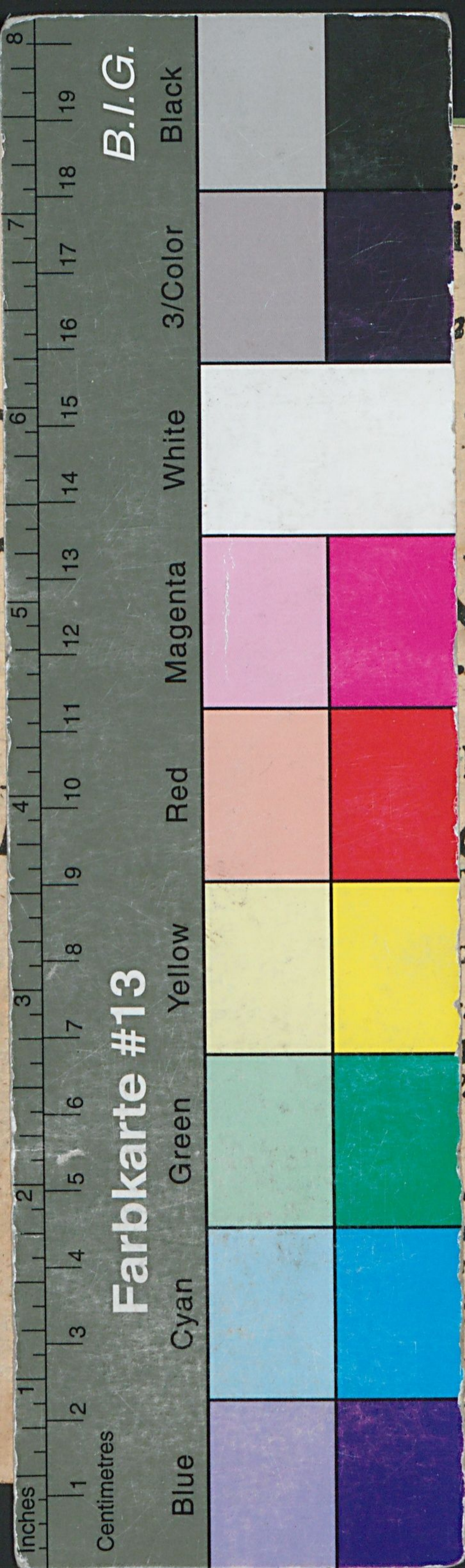

VOM

oll

92

...o!
 ...ilosophica
 ...aturali,
ETIS
NIS,
 ...DIO
STIANI
TI,
Professoris Publici
ii,
plurimum honorandi,
ponitur
 ...RS, Stadensi,
 ...jori
ntemerid.

 ...E,
HANNIS HAKEN.
 ...II.
 ...
 ...